

Vēstures un sociālo zinātņu skolotāju metodiskās apvienības pieredze

Globālā izglītība vēstures stundās

Globalizācija ir ar ekonomiskām, sociālām, tehnoloģiskām, politiskām un citām izmaiņām saistīts process, kuru rezultātā vairums pasaules valstu un reģionu kļūst savstarpēji ciešāk saistīti, līdz ar to arī vairāk atkarīgi viens no otra.

Pastāv dažādi uzskati par globalizācijas procesu pirmsākumiem. Industrializācija un sabiedrības modernizācija 19.gs.beigās, diezgan pārliecinoši norāda uz pasaules unifikācijas sākumiem. Taču nevaram arī noliegt, ka vēsturē atradīsim daudz piemēru, kas liecina par globalizācijas iezīmēm daudz agrāk kā 19.gs. : senākās un vēlākās izveidotās impērijas, civilizāciju sadursmes (Krusta kari), tirdzniecības ceļi (Zīda ceļš), koloniālisms un citi pasaules vēstures notikumi liecina par horizonta paplašināšanu; robežu nojaukšanu; cilvēku, preču, pakalpojumu un tehnoloģiju kustības pieaugumu pasaulē.

Šodien globalizācija ir realitāte.

Globalizācijas procesi aptver visas iespējamās cilvēka dzīves jomas, veido un ietekmē visas iespējamās cilvēka izvēles un vidi, kurā viņš dzīvo un darbojas. Tāpat globalizācijai ir pakļauti ne tikai atsevišķi indivīdi, bet arī indivīdu grupas, organizācijas, valstis un valstu apvienības.

Globalizācijas procesi un to radītās ietekmes ir mūsdienu pasaules realitāte, līdz ar to no tās nav iespējams izvairīties. Mācot vēsturi, sevišķi Latvijas vēsturi, nevaram notikumus izvērtēt lokāli – tie jāskata ciešā kontekstā ar notikumiem Baltijā, Eiropā un pasaulē.

Globāla izglītība rosina iepazīt un izzināt, diskutēt un aizdomāties par to, kurp mēs ejam (attīstāmies) un kas notiek pasaulē, kā tas ietekmē mani, manus tuvākos un manu reģionu, un kā es ietekmēju cilvēkus un procesus ārpus Latvijas, ko es varu darīt, lai pasaule kļūtu labāka (ne tikai man, bet visiem).

Piedāvāju mācību stundas metodisko materiālu par migrāciju, kuru var izmantot gan vēstures; gan politikas un tiesību; gan ģeogrāfijas mācību stundās.

Tēma: Migrācija – globālais un personīgais
Nodarbības apraksts

1. **Ierosināšanas** jautājumi tēmā. Par atbildi „jā” liecina piecelšanās kājās.

• Vai tu esi piedzimis tajā pašā vietā (pilsētā, ciemā), kurā dzīvo pašlaik?

• Vai abi tavi vecāki nāk no viena Latvijas kultūrvēsturiskā novada?

• Vai šobrīd kāds tavs radnieks dzīvo ārpus Latvijas?

• Vai tu domā, ka vecumdienas pavadīsi turpat, kur dzīvo pašlaik?

2. Iepazīšanās ar migrācijas tēmas **pamatjēdzieniem** iespējama trīs veidos:

• LOTO spēle – uz „galdiņa” ar jēdzieniem jānovieto atbilstošais skaidrojums; ja viss izdarīts pareizi, savietosies attēls – kāds no pagātnes vai mūsdienu migrācijas satiksmes līdzekļiem.

• Tabula (izdales lapa), kurā jēdziens jāievieto pretī atbilstošajam skaidrojumam.

• Jēdzienu definēšanas karte (izdales lapa).

• Jēdzienu saraksts: imigrācija, emigrācija, reemigrācija, iekšējā migrācija, brīvprātīga migrācija, piespiedu migrācija, bēglis, trešo valstu pilsonis, naturalizācija, „smadzeņu noplūde”, depopulācija, pārapdzīvotība.

3. **Migrācijas procesi Latvijas vēsturē** – dalībnieki grupās saņem bultas (zilas, sarkanas), uz kurām attēloti lielākie emigrācijas un imigrācijas procesi Latvijas vēsturē. Iepazīstina ar informāciju pārējos, piestiprina krāsaino bultu atbilstošā vietā pie Latvijas kartes. Izdales lapa par migrāciju Latvijas vēsturē.

4. **Migrācijas procesi ģimenes vēsturē.** Dalībnieki veido katrs savas ģimenes migrācijas karti. Izdale – apraksts par ģimenes migrācijas kartes veidošanu. Refleksijai – secinājums vai komentārs par paveikto; aktīvā klausīšanās/ stāstīšana pārī un tml.

5. Migrācijas procesi pasaulē.

- Izdales lapa „Migrāciju veicinošie faktori. Migrācija skaitļos un tendencēs”, metodika – jautājumi, piemēri, diskusija.
- Izdales lapa „Tālu prom no mājām”, metodika – lasīt, pasvītrot būtiskāko, lasot aizpildīt tabulu „Migrācija. Ieguvumi un zaudējumi”.
- Izdales lapa jaunākā vecuma skolēniem – uzdevumi par meiteni Annu.

6. Papildus resursi tēmā - prezentācijas slaidos.

7. **Noslēguma** aktivitāte – radošā rakstīšana. Metode LAVT – Loma, Adresāts, Veids, Tēma. Izdales lapa metodiskam atbalstam – LAVT.

Rakstā izmantoti materiāli no projekta “Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos”.

**Madonas pilsētas 1.vidusskolas
vēstures skolotājs
Zigfrīds Gora**

Tēvzemes nedēļas pasākumu organizēšana – katra vēstures skolotāja pienākums

Novembra mēnesis skolās un arī mājās ienāk ar īpašu noskaņu. Šajā laikā ikviens Latvijas pilsonis izjūt ciešāku piederību savai zemei un svin nozīmīgākos mūsu valsts svētkus. Nedēļu starp Lāčplēša dienu -11. novembri un Latvijas dzimšanas dienu – 18. novembri pieņemts saukt par Tēvzemes nedēļu. Gribas apgalvot, ka mūsu Latvija būs tik stipra un dzīvotspējīga, cik stipri, vienoti un godprātīgi būsīm mēs – tās iedzīvotāji. Mēs, Barkavas pamatskolas kolektīvs, cenšamies dzīvot un strādāt ar šo domu. Jaunās paaudzes mācīšanas un audzināšanas darbā nozīmīga loma ir tradīcijām, tāpēc cenšamies tās saglabāt un kopt.

Tēvzemes nedēļas pasākumu mērķis ir rosināt skolēnu interesi par vēstures notikumiem mūsu valsts dzīvē, sekmēt skolēnu nacionālās un valstiskās identitātes un patriotisma nostiprināšanos.

Uzdevumi:

- Radīt skolēnu interesi par dzimtās vietas, novada un valsts vēstures izzināšanu.
- Izkopt patriotiskās audzināšanas tradīcijas.
- Iesaistīt izziņas procesā skolēnu vecākus, bijušos absolventus un sabiedrības pārstāvjus.
- Attīstīt sadarbību starp kaimiņu skolām.

Iespējamās darba formas:

- kritušo karavīru un ievērojamu cilvēku kapa vietu sakopšana;
- tematisku izstāžu veidošana;
- konkursi;
- viktorīnas;

- tikšanās ar muzeja darbiniekiem;
- muzeju apmeklējumi;
- iesaistīšanās muzeju izglītojošās programmās;
- ekskursijas;
- tikšanās ar absolventiem un ievērojamiem cilvēkiem;
- ierindas skates;
- patriotisko dziesmu un dzejas konkursi;
- tematiskas pēcpusdienas;
- svētku koncerti;
- novadpētniecības materiālu vākšana un sistematizēšana.

Šie pasākumi skolā ir tradicionāli. Šāda veida metodiku izmantojam vairāk nekā 10 gadus. Pasākumos pamatā iesaistām visus 5. -9. klašu skolēnus, atsevišķus uzdevumus veic arī 1. - 4. klašu skolēni.

Organizējot Tēvzemes nedēļas pasākumus, plānojumu uzsākam jau mācību gada sākumā un tiem izvēlamies konkrētu tēmu, kas saistās ar kādu vēsturisku notikumu atceres jubileju, piemēram, janvāra barikāžu 20 gadi, Litenes notikumu 70 gadi, Ziemassvētku kauju 95. gadadienu, Latvijas Centrālās Padomes (LCP) izveidošanas 70 gadi vai Brīvības cīņu 95. gadadienu, piemēram, šogad. Aptuveni mēnesi iepriekš tiek izstrādāts radošs uzdevums, kura veikšanai skolēniem jāsadarbjas ar vecākiem vai sabiedrības pārstāvjiem. pēcpusdienas, sacensību vai atklātas vēstures stundas veidā.

Laikā no 11. līdz 18. novembrim ielānojam arī citas aktivitātes: tikšanos ar ievērojamiem cilvēkiem, muzeju apmeklējumus, ekskursijas un koncertus u. c. Tēvzemes nedēļas centrālais pasākums tiek organizēts erudītu pēcpusdienas, sacensību vai atklātas vēstures stundas veidā.

Pielikumā gribu demonstrēt dažas Tēvzemes nedēļu afišas. Ceru, tās uzskatāmi parādīs šī pasākuma aktivitātes, ļaus saprast tā jēgu.

**Barkavas pamatskolas
vēstures skolotāja
Janīna Liepiņa**

**Barkavas pamatskolas
TĒVZEMES NEDĒĻAS 2011.
pasākumi**

Nr. p.k.	pasākums	laiks
1.	Sadarbība ar vecvecākiem un sabiedrību, materiālu vākšana izstādei „Latvijas armijas karavīrs”(1919 – 1941)	01.X – 20. X
2.	Izstādes „Latvijas armijas karavīrs” ierīkošana	07. - 10. XI
3.	Atklāta vēstures stunda „Ko māca mums Latvijas armijas karavīrs”(1919 – 1941), draudzības spēle volejbolā ar Degumnieku pamatskolas izlasi, „Lāčplēša” dienas ballīte	11.XI plkst.14.00 15.30 17.00
4.	5. – 9. klašu skolēnu ekskursija uz Rīgu: • Kara muzeju, • Saeimas namu, • lidostu „Rīga”, • televīzijas studiju.	15.XI
5.	Latvijas Valsts gadadienai veltīts svētku koncerts kultūras namā	17. XI

**Barkavas pamatskolas
TĒVZEMES NEDĒĻAS 2013
pasākumi**

Nr. p.k.	pasākums	laiks
1.	Izstādes „ Mana ģimene un es darbībā ” materiālu vākšana, ierīkošana	X, 4. XI
2.	5. – 9. klašu skolēnu ekskursija uz Rīgu: • Ministru Kabineta, • O. Vācieša muzeju • Rīgas kinostudiju, • Arēnu „Rīga”	23. X plkst. 14.30
3.	Video filmas „ Latviešu leģions ” noskatīšanās (5.- 9. kl.)	11.XI plkst. 13.50
4.	Sportiskas aktivitātes piepūšamajās atrakcijās, Stafetes sadarbībā ar vecākiem	12.XI plkst.12.00 plkst. 14.00
5.	O. Vācieša dzejas konkurss (pa klasēm)	5.- 12.XI
6.	Pēcpusdiena „ Ar Latviju sirdī ” • atklāta vēstures stunda „ LCP - tās darbība ”, • koncerts	15. XI plkst.13.00
7.	Valsts svētku koncerts pagasta kultūras namā	16.XI

**Barkavas pamatskolas
TĒVZEMES NEDĒĻAS 2014
pasākumi**

Nr. p.k.	pasākums	laiks
1.	5. – 9. klašu skolēnu ekskursija: • Vecpiebalga K.Skalbes „Saulrieti” , • Raunas Staburags • Lodes „Ellīte” • Cēsis: • muzeja pedagoģiskas programmas • „ Izcīnīsim Latviju! ”8.- 9. kl. • „ Senās lietas ”5.- 7. kl. • Ekskursija pa vecpilsētu, • Izklaidējoša zooprogramma „ Rakši ”	8. X plkst. 8.00 – 20. 00
2.	K. Skalbes un E. Virzas dzejas konkursi (pa klasēm)	7.X ; 10.XI
3.	Video filmas „ Brīvības cīņas ” noskatīšanās (5.- 9. kl.)	10.XI plkst. 13.50
4.	„ Lāčplēša dienai - 95 ” • atklāta vēstures pēcpusdiena, • lāpu gājiens uz Visagala kapiem	11. XI plkst.13.00 plkst. 18.00
5.	Sportiskas aktivitātes piepūšamajās atrakcijās	23.X plkst.12.00
6.	Valsts svētku koncerts pagasta kultūras namā	17.XI

Zinātniski pētniecisko darbu izstrāde vēsturē

Vadot skolēnu zinātniski pētnieciskos darbus, jāņem vērā tas, ka pētnieciskajai darbībai vēsturē ir sava specifika. Vēstures un filozofijas fakultātes pasniedzēji sadarbībā ar IZM vairākkārt ir organizējuši kursus, lai palīdzētu skolotājiem labāk izprast šīs īpatnības. Madonas Valsts ģimnāzijas Humanitāro priekšmetu metodiskā grupa iepriekšējā mācību gadā izstrādāja atsevišķu nolikumu zinātniski pētniecisko darbu vērtēšanai vēsturē un citos humanitārajos priekšmetos.

Vēlos īsi iepazīstināt ar dažām būtiskām gan kursos, gan pieredzē gūtajām atziņām, kas var noderēt skolotājiem, kuru skolēni ir izvēlējušies rakstīt zinātniski pētniecisko darbu vēsturē.

Temata formulēšanas soļi.

1. Izvēlas pētniecības objektu - personība, interešu grupa, valsts, reģions utt. Jo šaurāks temats, jo labāk, darbs veidosies kvalitatīvāks.
2. Tematiskā norobežošana – sociālā, politiskā, ārpolitiskā, ekonomiskā, kultūras vēsture.
3. Hronoloģiskā norobežošana – jābalstās uz atzītu hronoloģiju.
4. Sāk konstruēt tematu, vēl vairāk sašaurinot.

Piemērs:

1. Rīga.
2. Kultūras vēsture.
3. Starpkaru periods (20. – 30. gadi).
4. To nav iespējams izpētīt, tātad jāsašaurina (teātris, māksla, valsts kultūras politika utt.). Jādomā par vēstures avotu bāzi, uz kuras balstīsies (ja avotu nav, nekas nesanāks). Mūsdienās visu veiksmīgi var pētīt, balstoties uz presi (www.periodika.lv). Viens no nozīmīgākajiem laikrakstiem bija „Brīvā Zeme”, kas ļoti daudz rakstīja par kultūru. Jāsašaurina arī laika posms. Rezultātā temats varētu būt šāds – *Rīgas kultūras dzīves atspoguļojums laikrakstā „Brīvā zeme” 1934. – 1940. gadā.*

Pētījuma mērķis. Mērķim ir jābūt plašam, un tas cieši jāsaista ar temata formulējumu, piemēram, izpētīt, kā Rīgas kultūras dzīvi atspoguļoja laikraksts „Brīvā Zeme” laika posmā no 1934. gada līdz 1940. gadam.

Pētījuma uzdevumi. Nesaraujami saistīti ar darba struktūru, nodaļu formulējumiem.

Hipotēze vēsturē ir gandrīz neiespējama, tāpēc jāveido **pētījuma jautājums**, kas lielā mērā ir tas pats mērķis, tikai formulēts jautājuma formā.

Būtiska pētījuma daļa ir **Avotu un literatūras apskats**, kas seko ievadam. Tā ir iespēja skolēnam iepazīstināt lasītājus ar izmantotajiem avotiem un literatūru, parādīt savas kompetences un prasmes, grupēt un analizēt iegūto materiālu. Tas arī dod iespēju skolēnam pārdomāt, ko

katrs avots vai pētījums devis viņa darbam. Speciālisti atzīst, ka tikai izlasot Avotu un literatūras apskatu, ir iespējams pateikt, cik kvalitatīvs būs darbs.

Svarīgi atcerēties, ka vēsturē **nevar veidot teorētisko un praktisko daļu.**

Pievērst uzmanību **nodaļu** secīgumam, tās katra risina vienu darba uzdevumu. Rakstīt zinātniskā valodā, bez liriskām atkāpēm, noteikti izvairoties no pirmās personas. Ļoti nopietna uzmanība jāpievērš gramatikai un valodas stilam. Pašlaik vērojama situācijas pasliktināšanās augstskolās, studenti raksta īsos teikumus, izmanto neveiklus tulkojumus no svešvalodām, neievēro gramatikas likumus. **Atsaucēm** jābūt daudz. Jāpievērš uzmanība, lai visā darbā tās būtu vienādas, vēlams izmantot zemsvītras atsaucis. Darbu nevajadzētu pārāk sadrumstalot – labi, ja veido 3 nodaļas, apakšnodaļai jābūt vairāk nekā vienai lappusei. Vienā lappusē parasti 3 rindkopas.

Secinājumiem jāizriet no darba. Katras nodaļas noslēgumā būtu vēlami secinājumi, beigās tos saliek kopā, nedaudz pamainot formulējumus. Pēdējā secinājumu rindkopā vajadzētu parādīt turpmākā darba perspektīvas. Īpaši vajadzētu izcelt savu pienesumu problēmas risinājumā. Secinājumos atspoguļot tikai to, kas rakstīts darbā, nelikt klāt nekādus jaunus faktus.

Pielikumā jāiekļauj darbā izmantotie atbalsta materiāli – avotu teksti vai fragmenti, tabulas, zīmējumi, shēmas un kartes, atmiņas, intervijas, fotogrāfijas u.c. Uz katru pielikumu tekstā jābūt atsaucei.

Lai darbs izdotos labs, jāņem vērā vairāki faktori:

1. Skolēna spējas – jāņem vērā skolēna intereses, nevajag izraudzīties tematu, ko nevar „pacelt”.
2. Temata formulējums – piemērs veiksmīgi formulētam tematam – *K. Bukuma ieguldījums teiku vākšanā par Kocēnu novadu*; neveiksmīgs formulējums – *Latviešu personvārdu attīstība pēdējos 200 gados*.
3. Pārdomāta pētījuma struktūra.
4. Veiksmīgi atrasti un izvēlēti avoti, kritiska pieeja tiem, akli neuzticēties nevienam avotam. Jāatceras, ka vēsturē ir nevis informācijas avoti, bet gan avoti un literatūra. Skolēniem jāmača meklēt avoti.
5. Precīzs noformējums.

Šie ir tikai īsi pieturas punkti pētnieciskajai darbībai vēsturē, kas varētu nedaudz palīdzēt orientēties darba vadīšanas procesā.

**Madonas Valsts ģimnāzijas
vēstures skolotāja
Marita Kazakeviča**

Izdevumu sagatavoja: **Kristīne Lukaševica** (mob.26461330), vēstures un sociālo zinātņu skolotāja
metodiskās apvienības vadītāja **Marita Kazakeviča**

Datorsalikums: Kristīne Lukaševica